

8. állomás

NAGY-EGED HEGYI TERMÉSZET- ÉS TÁJISMERETI TANÖSVÉNY

Legendák és a múlt

Eger látképe a Nagy-Eged hegygel
Vicentius Neuwirth Egerről készült térképén 1800-ból.
(forrás: Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára)

A Nagy-Eged hegy feltehetően a Szent István által ide telepített vallonoktól kapta nevét, akik elsőként telepítettek szőlőt a hegyre, és magukkal hozták nyugatról Szent Egyednek – a középkor népszerű szentjének – tiszteletét, aki szülei halála után örökségét szétosztotta a szegények között.

Szent Egyed korabeli ábrázolása

SZENT EGYED LEGENDÁJA

A neves egri költő és római katolikus plébános Mindszenty Gedeon 1857-ben írt „Eged – hitmonda Vata idejéből” című versében Szent Egyed legendáját beszéli el, kinek kiontott vércseppjei évről évre vörösre festik a Nagy-Eged hegyi szőlőket. Az elbeszélő költemény az 1046 nyarán kitört Vata-féle lázadás idejébe vezet vissza. Szent Egyed remeteként él a hegytetőn, s a pogányok áldozatául esik a kápolnával együtt. Szívét nyílvesző fúrja át, miközben a szent keresztet mentené a pogányok baltacspásaitól, végezetül szeretett kápolnájával együtt száll a lángsrába.

„Szegény barát,
Amit kerestél, a tied lett;
E tűzre ily csemege kellett...”
És földobák szilaj gyönyörrel
A kis kápolna égő hajzatára,
Melynek fölötte a dühös láng
Vesztett táncát ropogva járja,
Széjjelhajtva vörös köpenyét,
Az ég felé keresztve üstökét,
Csiling, cseleng,
Még sarkantyúja is peng!...

A kápolnának kis harangja az, mely
Zokogva olvad a romok közé,
Mikéntha ősz gazdája végimáját
S halárvált búcsúját zengené; ...

Csak Szent Egyed vércsöppeit dacolnak
Hatalmával a rengeteg időnek,
Pirosra festvén a gerezdeket,
Melyek itt évről évre nőnek...”

SZENT KERESZT KÁPOLNA ÉS A REMETÉK

Az ma már szinte biztos a levéltári dokumentumok és a korabeli ábrázolások alapján, hogy az 1700-as években kápolna állt a Nagy-Eged hegy tetején, azonban arról, hogy mikor épült és mikor lett rommá, szinte semmilyen adat nem maradt fenn.

A kápolna körvonala és „Rudera” felirat (vagyis épület rom) szerepel a Nagy-Eged hegy tetején Magyarország Első Katonai Felmérésén (1782-1785).

Az egri minoriták – akik részletesen feljegyezték a városi hitélet különböző eseményeit –, többször is írnak a kápolnáról és az „Egedi remetéről”. Tőlük tudjuk, hogy 1753. május 3-án Barkóczy Ferenc püspök szenteli fel a kápolnát, majd az ezt követő években, május 3-án (a felszentelés emlékére) és szeptember 14-én (a Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepén) szentmisével egybekötött körmeneteket és búcsúkat rendeztek a kápolnánál. Az általuk feljegyzett utolsó búcsút 1768. szeptember 14-én tartották.

Miután Barkóczy Ferencet 1761-ben esztergomi érsekké nevezték ki, utódja, Eszterházy Károly felszámolta elődjének igen sok és költséges kezdeményezését. Lebontatta a felsőtárkányi Fuorcontrasti kastélyt, és nem támogatta tovább a Segedem-völgyi nazarénusokat sem. 1766-ban ő helyezte át a már 7 éve az Egeden szolgáló Barbarits György remetét is, aki feltehetően az utolsó „Egedi remete” volt. Az ő idejében, az 1770-es évektől nyom nélkül tűnik el a kápolna. Az 1800-as évek helytörténelmi már csak romokról írnak.

Sok elnevezés őrizi az „Egedi remeték” emlékét. Ilyen a hegy tetején nyúló 7 m hosszú Remete-barlang, vagy a régi térképeken – a hegy északi oldalában – jelzett Remete-forrás is, „melynek vize soha ki nem fog, mert a remete imádsága tartja”. A forrást sajnos ma már hiába keressük, mivel a szárazabb klíma miatt víz itt már nem fakad.

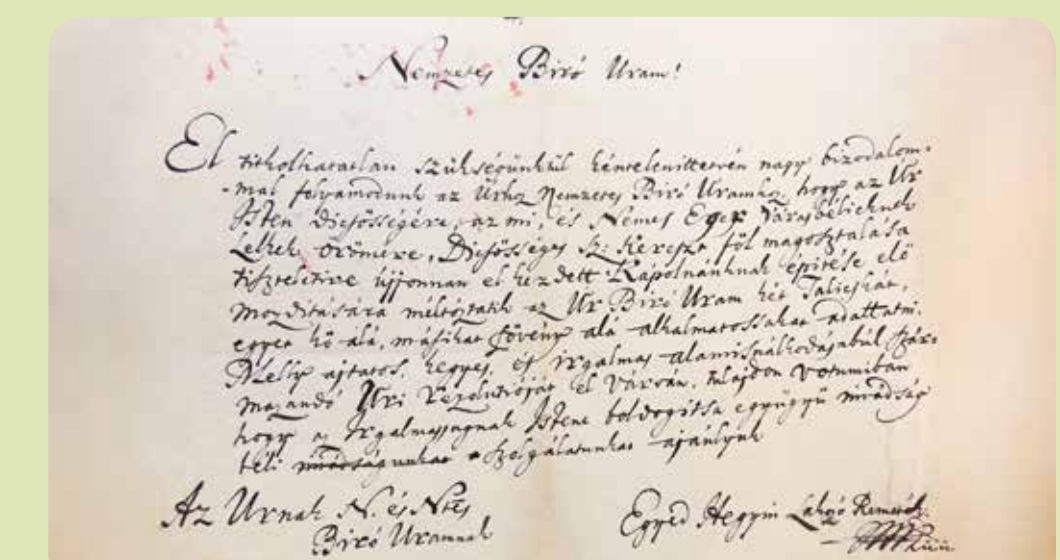

Feltehetően a Nagy-Eged hegy ábrázolása az egri Kisrépresti palota egyik termének falán. (fotó: Urbán Márta)

A kápolna legkorábbi írásos említése Barkóczy Ferenc egri püspök 1752. május 10-én írt latin nyelvű támogató leveléből származik, amely egy határozat a kápolna újjáépítésére. „...az elmúlt évek során Püspöki Városunk hívó keresztény lakosai között is azt tapasztaltuk, hogy valamiféle megkülönböztetett buzgósággal viselkednek azon kápolna iránt, amely üdvösségünk címerének, a Szent Keresztnak a tiszteletére áll a szomszéd Eged nevű hegyen... az omladozásnak induló kápolnát szükséges megújítani...”

Barkóczy Ferenc egri püspök 1752. május 10-én írt latin nyelvű támogató levele.
(forrás: Egri Főegyházmegyei Levéltár)

1760 körüli kérelme az Eged-hegyi remetéknek a bíróhoz, az újonnan elkezdett kápolna építésének az előmozdítására.
(forrás: Heves Megyei Levéltár)

Készítette a Kaptarkó Természetvédelmi és Kulturális Egyesület a Nemzeti Együttműködési Alap támogatásával.

www.kaptarko.hu
info@kaptarko.hu
facebook.com/kaptarko

